

Гурко О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНА СПЕЦИФІКА ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ В. ЗЕЛЕНСЬКОГО

У статті зацентовано увагу на лінгвістичній специфіці мовлення посадових осіб. Проаналізовано тексти висловлювань В. Зеленського з урахуванням граматичних та стилістичних особливостей. Виокремлено повторювальні конструкції, які використовують для підсилення змісту повідомлюваного та переконання в істинності зазначеного. Виявлено прикметники у формі найвищого ступеня порівняння, якими послуговується мовець для підвищення позитивної патріотичної оцінки та увиразнення значущості України. Описано перформативні висловлення та короткі речення, що відіграють істотну роль в досягненні поставлених комунікативних цілей та вможливають чітку орієнтацію на реалізацію певних завдань. Окреслено функції заперечних префіксів та прийменників, а також схарактеризовано іменники, які надають підсиленого констатувального характеру промова президенту. Представлено висловлення, що містять компаративний компонент, за допомогою яких адресант структурує певні знання, спираючись на ментальну й психологічну специфіку нації. Виявлено частотне використання риторичних питань, які постають експлікаторами аргументативного впливу та сприяють фокусуванню уваги на експресивно та емоційно насичених частинах промови. Схарактеризовано умовні конструкції, які є вкрай необхідними для проектування ймовірної ситуації та спонукання до сприйняття уявної ситуації. Матеріалом вивчення є політичні промови, виголошені президентом нашої країни після 24 лютого 2022 року. Для ефективної реалізації політичної промови та вираження ідейної позиції використано емоційно забарвлені конструкції, зокрема: речення, що містять подвійне заперечення. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо у компаративному аналізі промов В. Зеленського та О. Зеленської.

Ключові слова: політична промова, президент, лінгвостилістична специфіка, граматичні маркери, стилістичні вирази, констатація.

Постановка проблеми. Лінгвістику доби третього тисячоліття вирізняє орієнтир на осмислення нових соціальних феноменів з оперттям на знання з політології, соціології, етнології, соціальної психології та ін.

В умовах сьогодення основну увагу світової спільноти зацентовано передусім на політичному процесі в Україні. Саме тому студіювання виступів посадових осіб, зокрема, президентів, прем'єр-міністрів, політиків викликає неабияку зацікавленість серед науковців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідники вивчають здебільшого теоретичні та прикладні аспекти політичного дискурсу, зосереджуючи увагу на мовних та позамовних експлікаторах. Зокрема, О. Алексієвський характеризує історію та сучасність політичної лінгвістики [1]; А. Гузак обґрунтовує наявність позитивного іміджу сучасного політичного лідера, спираючись на вербальні механізми створення [7]; Ю. Лобода досліджує експресивні засоби в політичних промовах [9]; С. Романюк висвітлює лінгвостилістичний потенціал інавгураційних промов [16];

Т. Стецик окреслює лінгвопрагматичні стратегії персуазивності в дебатах і промовах сучасних американських політиків [17] та ін. Утім, лінгвістичних досліджень, присвячених описові політичної специфіки промов В. Зеленського у воєнний час в українському мовознавстві поки що немає, що й зумовлює актуальність запропонованих лінгвістичних студій. Отже, у науковій розвідці ставимо за мету виявити лінгвостилістичну специфіку політичних промов президента України В. Зеленського.

Постановка завдання. Поставлена мета зумовила потребу виконати такі завдання, по-перше, з'ясувати аксіологічні параметри мовлення президента, а по-друге, проаналізувати тексти висловлювань В. Зеленського з урахуванням граматичних та стилістичних особливостей. Матеріалом вивчення є політичні промови, виголошені президентом нашої країни після 24 лютого 2022 року [3; 4; 7; 8; 11–15].

Виклад основного матеріалу. У межах нашого дослідження спочатку витлумачимо поняття «політична промова». У науковій розвідці

політичну промову трактуємо як зазвичай підготовлений політичний виступ певного діяча з аксіологічною оцінкою та констатацією певних фактів. Далі спробуємо поетапно виокремити й описати основні засоби, які використовує президент України під час своїх промов.

В аналізованому тексті спостерігаємо неабияку кількість повторювальних конструкцій, за допомогою яких мовець прагне підсилити зміст повідомлюваного та переконати в істинності зазначеного. Наприклад: *Заради однієї мети, заради однієї миті – першої секунди перемоги. І заради однієї епохи – епохи, де панує мир* [4]; *За ці шість місяців ми змінили історію, змінили світ і змінилися самі* [10]; *Ми зробили вибір. Для когось – це Маріуполь. Для когось – Монако* [10].

Крім того, повторювальні елементи нерідко увиразнюють бажаність повідомлюваного та його результат: *За слова, які ми чуємо. За дії, які ми бачимо. За підтримку, яку ми відчуваємо. За допомогу, яку ми реально отримуємо. За перемогу, яку ми разом точно здобудемо!* [4]; *Ви знаєте, яких захисних систем ми потребуємо. С-300 та інші подібні системи. Ви знаєте, наскільки багато залежить на полі бою від здатності застосувати авіацію. Потужну авіацію. Для захисту своїх людей. Своєї свободи. Своєї землі. Літаки, які можуть допомогти Україні. Які можуть допомогти Європі. І ви знаєте також, що вони є. Але на землі. Не в українському небі. Не захищають наших людей* [11].

У промовах В. Зеленського фіксуємо модальні лексеми на кшталт *треба, необхідно, потрібно*, які мають на меті залучити слухача до майбутньої співпраці: *Якщо треба – то зброю. Якщо треба – то санкції. Гуманітарну підтримку. Політичну підтримку. Фінанси. Усе, що необхідно, щоб зберегти мир* [11]; *Також потрібно удосконалити можливості міжнародних інституцій, які створювалися для відповідальності воєнних злочинців і тих, хто скоює будь-які злочинні дії, за які може покарати солідарно увесь світ, а не якась одна держава окремо* [15].

Зауважимо, що В. Зеленський для відбиття позитивної патріотичної оцінки й підсилення значущості України в своєму мовленні використовує форми найвищого ступеня порівняння: *Ви – народні депутати найвеличнішої держави в сучасному світі!* [4]; *Кожен в Ізраїлі знає, що ваша протиракетна оборона – вона найкраща!* [13]; *Незламний народ найсміливішої країни* [8]; *У 2019 році, після початку пандемії COVID-19, наша «Мрія» постійно достав-*

ляла найнеобхідніші медичні вантажі [15]; *І ви знаєте, я вважаю, що ми віддаємо сьогодні за цінності, за права, за свободу, просто за бажання бути рідними, такими самими, як ви, як кожна людина, ми віддаємо наших найкращих людей: найміцніших, найсильніших, надзвичайних українців* [14].

У політичних промовах мовець почасти вживає заперечний займенник *жоден*, який, поєднуючись з іменником, підсилює категоричність та беззастережність повідомлюваного. Наприклад: *Жодна держава на планеті не повинна мати навіть теоретичної можливості блокувати морські торговельні шляхи й тим паче повністю закривати море для інших держав* [15]; *Щоб російська держава не отримувала жодного долару, які вона витрачає на руйнацію України* [11]; *Жоден правитель у світі не повинен розраховувати на безкарність, коли зважає перспективу війни* [15].

Для більшої переконливості адресата президент України почасти спирається на власний досвід: *Російські війська сьогодні, як і кожного дня протягом цієї війни, продовжували бомбардування наших міст і наших людей. Наприклад, моя традиційна ранкова нарада з військовими, з керівництвом війська, з урядовцями та дипломатами пройшла під звуки сирени повітряної тривоги. Ось така наша реальність. Ракетні удари кожного дня* [8]; *В один день стало зрозуміло, що всі ці суперечності не мають сили, коли є сила такої загрози. Загрози виживанню наших народів – України, Польщі, народів Європи. Ми з Анджесом прагнули справжнього порозуміння між нашими народами й разом розбирали це «сховище». Ми планували збудувати Меморіал примирення на спільному кордоні України та Польщі* [3].

Крім того, домінувальними у мовленні В. Зеленського є перформативні висловлення, які слугують для передавання особистісної думки з наближенням адресанта до адресату, а отже, відіграючи істотну роль в досягненні поставлених комунікативних цілей: *Якби всі у світі – чи хоча б переважна більшість – були такими ж незламними, сміливими й лідерськими, як Україна, як Британія, то, я впевнений, ми б уже покінчили із цією війною та відновили мир на всій нашій звільненій території для всіх наших людей* [4]; *Я знаю, що ви – професійні люди, ви будете це робити. Держава очікує* [4]; *Українська та єврейська громади завжди були і, я впевнений, будуть дуже переплетеними, дуже близькими* [13].

У наведеному фрагменті *Згадайте Перл-Харбор. Страшний ранок 7 грудня 41-го року. Коли ваше небо було чорним від атакуючих вас літаків. Згадайте 11-те вересня. Страшний день 2001 року, коли зло намагалося перетворити ваші міста у поле битви. Коли були атаковані невинні люди. Атаковані з повітря. Так, як ніхто не чекав. Так, як ВІІ не могли це зупинити. Наша держава переживає це щоденно! Щоночі! Протягом уже трьох тижнів! Різні українські міста... **Одеса і Харків, Чернігів і Суми, Житомир і Львів, Маріуполь і Дніпро** [11] мовець апелює до схожих історичних подій з зазначенням назв міст задля більшої переконливості та підкреслення нагальності дій та вчинків.*

Нерідко В. Зеленський у своїх промовах послуговується короткими реченнями, що вможливають чітку орієнтацію на реалізацію певних завдань: *Це терор, якого Європа не бачила. Не бачила вже 80 років! І ми просимо про відповідь. Про відповідь від світу. Про відповідь на терор* [8]; *А отже, потрібні нові. Нові інституції. Нові союзи. І ми пропонуємо. Пропонуємо створити об'єднання – U-24* [8].

Цікавими для аналізу є іменникові лексеми на кшталт *факт, правда*, якими послуговується президент нашої країни, виголошуючи промови. Адже ці іменники в ілюстрованому нижче фактичному матеріалі виконують функцію ствердження-підтвердження з відтінком правдивості й значущості повідомлюваного: *Росія поставила світ на межу радіаційної катастрофи. Це **факт**, що російські військові зробили територію найбільшої атомної станції у Європі – Запорізької атомної станції – зоною бойових дій. Це **факт**. Через збройні провокації Росії, через обстріли, через розміщення на території станції терористів під російським прапором зараз уся Європа й усі сусідні регіони перебувають під загрозою радіаційного забруднення. Це **факт**. ... Росія поставила світ на межу небаченого голоду. Це **факт**, що російська блокада українських портів на Чорному й Азовському морях посилює дефіцит на продовольчому ринку, який і без того був дестабілізований* [5]; *Ми вільний народ незалежної України. Після шести місяців, коли нас намагаються знищити, ми вільний народ незалежної України. І це **правда** про наше майбутнє* [10].

Ще один важливий стилістичний аспект мовлення В. Зеленського – це частотне вживання прийменника *без* з родовим відмінком, який на переконання І. Вихованця [6, с.245], є виразником відношень обмеження й уточнення супровід-

них обставин, наприклад: ***Без жодних** «майже». Ненавиджу це слово – «майже»* [4]; *Як наша армія, як і вся країна. Працювати 24/7. **Без вихідних, без зайвих емоцій, гасел тощо*** [4]; *Вторгнення, яке забрало вже тисячі життів, мільйони людей залишило **без дому**, зробило їх вигнанцями* [13]; ***Без їжі, цілодобово без води, без електрики, цілодобово без зв'язку.** Тижнями* [12].

Крім того, підсиленого констатувального характеру промова президента надають слова з заперечними префіксами *без-* та *не-*. Наприклад: *Погодьтеся, будь ласка: коли в цій залі панує така єдність – це **безцінно!*** [4]; *Створити над Україною **безполотну** зону – це врятувати людей. Гуманітарну безполотну зону* [11]; *Коли були атаковані **невинні** люди* [11]; *Російські війська вже випустили по Україні майже тисячу ракет. **Незліченну** кількість авіабомб* [11].

Для ефективної реалізації політичної промови та вираження ідейної позиції варто використовувати якомога більше емоційно забарвлених конструкцій. Серед таких виокремлюємо речення, що містять подвійне заперечення, які в мовленні президента виступають експлікаторами переконання аудиторії, наприклад, щодо вживання певних заходів чи доцільності застосування й реалізації ідей: ***І ніхто не знає, скільки ще часу знадобиться, щоб хоча б одна трагедія отримала гідну відповідь від міжнародної спільноти, від нас усіх*** [15]; ***Ви пам'ятаєте це. І впевнений – ніколи не забудете!*** [13]; ***Жодна людина не здатна керувати вітром і опадами на планеті, а отже, ніхто не зможе врятувати ту чи іншу частину Землі від радіаційного забруднення внаслідок застосування ядерної зброї*** [15]; ***Ніхто не зламає нас, ми сильні, ми українці*** [14].

Зуважимо, що зважаючи на те, що у нашому разі мовець – це президент України, доречним є частотне використання риторичних питань, які слугують механізмом аргументативного впливу, адже у такий спосіб В. Зеленський сфокусовує увагу на експресивно та емоційно насичених частинах своєї офіційної промови: ***Що це? Байдужість? Розрахунок? Чи посередництво – без обрання сторони?*** [13]; ***Чому вони захищають все це без вашого лідерства? Без вашої сили? Чому держави за океаном для нас виявляються ближчими, ніж ви?*** [12]; ***Бо що ж це за санкції тоді, якщо їх можна обійти завдяки нехитрим схемам?*** [15].

Заслужують на поцінування також висловлення, що містять компаративний компонент, за допомогою яких адресант структурує певні

знання, спираючись на ментальну й психологічну специфіку нації. Наприклад: *Дали людству нову надію, що справедливість не покинула наш цинічний світ остаточно. І в ньому все ще перемагає не сила, а правда. Не гроші, а цінності. Не нафта, а люди* [10]; *Але цього разу сказати незалежності «так» треба було не в бюлетені, а в душі й совісті. Йти не на ділянки, а у військомати, тероборону, волонтерський рух, інформаційні війська або ж просто стійко й сумлінно працювати на своєму місці, на повну силу, на спільну мету* [10]; *Для нас найстрашніше залізо – не ракети, літаки, танки, а кайдани. Не окопи, а окопи* [10]. Такі конструкції, як зауважує М. Баган, «засвідчують ціннісні пріоритети народу, а заперечна форма допомагає виразити їх переконливіше: відкидаючи інші варіанти, вона акцентує на зваженості, «перевіреності» зробленого узагальнення» [2, с. 288].

Типовим для мовостилі В. Зеленського є використання приєднувальних конструкцій, які слугують експлікатором підтвердження раніше висловлених фактів та сприяють гнучкості та виразності мовлення, підсилюючи значення додатковим міркуванням: *А посередництво може бути між державами. Але не між добром і злом* [13]; *Стіна, яку хтось не помічає. Але об*

яку б'ємося ми [13]; *Наші герої борються проти армії, яка вважається однією з найсильніших у світі. Але всі наші люди без винятку вже думають про майбутнє* [15].

Важливу роль в політичному дискурсі відіграють кондиційні конструкції, що вказують на ймовірність ситуації, водночас засвідчуючи її відсутність в дійсності. Утім, використовуючи форми умовного способу, адресант прагне спроектувати ймовірну картину та спонукає до сприйняття уявної ситуації: *Якби це було зроблено вчасно, життя у світі стало б у рази безпечнішим* [15]; *І було би справедливо, якби воно завершилось за добу* [11]; *Якби світ покарав Росію за те, що вона зробила у 2014 році, не було б жодного із жахів цього вторгнення в Україну у 2022 році* [15].

Висновки і пропозиції. Отже, мова політики є особливою знаковою системою, спрямованою на політичний діалог. Для політичних промов В. Зеленського характерне поєднання когнітивної, емоційної й оперативної інформації з власними вкрапленнями через мовні та позамовні маркери. Президент України використовує ефективні персуазивні засоби задля досягнення поставленої мети. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо у компаративному аналізі промов В. Зеленського та О. Зеленської.

Список літератури:

1. Алексієвцев О. М. Історія та сучасність політичної лінгвістики. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини*. Тернопіль, 2012. № 9. С. 248–255.
2. Баган М. П. Категорія заперечення в українській мові: функціонально-семантичні та етнолінгвістичні вияви: [монографія]. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго. 2012. 376 с.
3. Виступ Президента України Володимира Зеленського під час спільної з Президентом Польщі Анджеєм Дудою участі у пленарному засіданні Верховної Ради. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-pid-chas-sp-75261>
4. Виступ Президента України Володимира Зеленського у Верховній Раді. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-u-verhovnij-74737>
5. Виступ Президента України на засіданні Ради безпеки ООН. URL: <https://www.president.gov.ua/news/mi-vsi-mayemo-zmusiti-rosiyu-viznati-sho-neporushnist-kordon-77305>
6. Вихованець І. Р. Прийменникова система української мови. Київ : Наукова думка, 1980. 286 с.
7. Гузак А. М. Позитивний імідж сучасного політичного лідера: вербальні механізми створення. *Нова філологія*. Запоріжжя : ЗНУ. 2014. № 60. С. 35–42.
8. Звернення Президента України до учасників благодійного вечора Brave народу України і Великої Британії. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3476124-zelenskij-zvernuvsa-do-narodiv-ukraini-ta-britanii-mi-dijsno-potuzno-zahisaemo-svobodu-v-evropi.html>
9. Лобода Ю. А. Відтворення експресивних засобів політичних промов українською мовою (на матеріалі публічних виступів політиків Великої Британії та США) : автореф. дис. ... канд. філ. наук : 10.02.16 «Перекладознавство». Київ, 2011. 19 с.
10. Привітання Президента Володимира Зеленського з нагоди Дня Незалежності України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/privittannya-prezidenta-volodimira-zelenskogo-z-nagodi-dnya-n-77265>
11. Промова Президента України Володимира Зеленського перед конгресом США. URL: <https://www.mil.gov.ua/special/news.html?article=66920>
12. Промова Президента України Володимира Зеленського у Бундестазі. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/114924>

13. Промова Президента України Володимира Зеленського у Кнесеті. URL: <https://www.president.gov.ua/news/promova-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-v-kneseti-73701>
14. Промова Президента України у Європарламенті. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3416990-promova-prezidenta-ukraini-u-evroparlament.html>
15. Промова Президента України у парламенті Австралії. URL: <https://www.president.gov.ua/news/promova-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-v-parlamen-73993>
16. Романюк С. А. Лінгвостилістичні особливості інавгураційної промови (на прикладі виступу Президента України Петра Порошенка). *Лінгвостилістичні студії*. 2015. Вип. 3. С. 158-166.
17. Стецьк Т. С. Лінгвопрагматичні стратегії персуазивності в дебатах і промовах сучасних американських політиків : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 – германські мови. Чернівці. 262 с.

Hurko O. V. LINGUOSTYLISTIC SPECIFICITY OF V. ZELENSKY'S POLITICAL SPEECHES

The article focuses on the linguistic specificity of officials' speech. It analyzes the texts of V. Zelenskyy's speeches, considering grammatical and stylistic features. Repetitive constructions are singled out, which are used to strengthen the content of what is being reported and to convince of the truth of what is stated. Adjectives in the superlative degree of comparison, which are used by the speaker to increase the positive patriotic assessment and express the significance of Ukraine, have been identified. Performative expressions and short sentences are described, which play a significant role in achieving the set communicative goals and enable a clear orientation to the implementation of certain tasks. The functions of negative prefixes and prepositions are outlined, as well as the nouns that give the president's speeches an enhanced declarative character are characterized. Statements containing a comparative component are presented, with the help of which the addressee structures certain knowledge, relying on the mental and psychological nation's specificity. The frequent usage of rhetorical questions, which are explicators of argumentative influence and contribute to focusing attention on expressively and emotionally saturated parts of the speech, has been revealed. Conditional constructions are characterized, which are absolutely necessary for projecting a probable situation and encouraging the perception of an imaginary situation. The study material is political speeches announced by the president of our country after February 24, 2022. For effective implementation of political speech and expression of ideological position, emotionally colored constructions were used, in particular: sentences containing a double negation. The perspective of further scientific research can be seen in the comparative analysis of V. Zelenskyy's and O. Zelenska's speeches.

Key words: political speech, the president, linguostylistic specificity, grammatical markers, stylistic expressions, statement.